

6.4.2020

EOAK/1858/2019

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

SYYTEOIKEUDEN VANHENTUMINEN

Kantelija kertoi tulleen pahoinpidellyksi vuonna 2016. Hän oli saanut vuonna 2018 poliisilta kirjeen, jossa oli todettu, että asian tutkinta oli lopetettu, vaikka pahoinpitelijää ei ollut edes kuulusteltu. Kantelija arvosteli poliisin toimintaa todeten, ettei tekijän olisi tullut päästä kuin koira veräjästä ja ettei hän voi enää saada tekijältä korvauksia.

2 SELVITYS

Asiassa antoi selvityksensä Lounais-Suomen poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli A ja poliisilaitoksen lausunnon poliisilakimies - - -.

Koska asiaa ei voitu vielä niiden perusteella ratkaista, saatiin vielä lisäselvitys rikosylikonstaapeli A:lta ja rikosylikomisario - - - sekä lausunnot poliisilaitokselta ja Poliisihallitukselta.

Lisäksi on saatu asiakirjaselvitystä poliisilaitokselta.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Hätäkeskuksesta annettiin 23.1.2016 poliisipartiolle tehtävä epäilystä varkaudesta, jossa epäilty oli otettu kiinni paikan päältä. Partio tapasi paikalta omistajan pojan (eli kantelijan) ja tämän kiinniottaman 16-vuotiaan pojan. Tehtävällöitöksen on myös kirjattu, että mitään ei ollut anastettu eikä "[kantelijalla] ollut vaatimuksia". Kiinniotettu poika kertoi olleensa etsimässä pihalta tyhjiä pulloja. Asiasta ei tuolloin kirjattu rikosilmoitusta.

Kantelijan äidin kirjeen perusteella Lounais-Suomen poliisilaitoksella kirjattiin 23.2.2016 rikosilmoitus - - - 23.1.2016 tehdyksi epäilyistä näpistyksestä ja vahingonteosta. Kantelijan äidin ([nimi], joka on merkitty ilmoitukseen ainoaksi asianomistajaksi) mukaan kyseiseltä kiinteistöltä oli kahden vuoden aikana anastettu ja vahingoitettu esineitä. Ilmoitukseen on kirjattu edellä mainittu poliisipartion käynti 23.1.2016 ja siihen liittyvät tapahtumat ja nimetty kantelijan kiinniotettava poika. Kantelijan äiti vaati 2.8.2016 kuulustelussa asianomistajana tekijöille rangaistusta ja korvauksia. Kantelija oli läsnä tuossa kuulustelussa.

Totean, että tutkinnanjohtajana toiminut rikosylikonstaapeli A on 12.2.2018 keskeyttänyt tämän asian tutkinnan. Kantelija ei arvostele tätä päätöstä tai esitutkintaa.

Kantelija kuulusteltiin 2.8.2016 heti äitinsä kuulustelun jälkeen asianomistajana lievään pahoinpitelyyn. Hän kertoi, että hänen 23.1.2016 kiinniottamansa poika oli tuolloin lyönyt häntä päähän kaksi kertaa ja muualle kehoon useita kertoja. Kantelijalle ei ollut aiheutunut vammoja. Hän vaati tekijälle rangaistusta, mutta korvausvaatimusta hänellä ei ollut. Asiassa kirjattiin rikosilmoitus - - - epäilystä lievästä pahoinpitelystä.

Rikosylikonstaapeli A on 15.2.2018 päättänyt tämän asian tutkinnan, koska epäillyn lievän pahoinpitelyn syyteoikeus oli vanhentunut 22.1.2018. Lisäksi päätöksessä todetaan yhtäältä, että

asiassa on syytä epäillä tapahtuneen lievä pahoinpitely, mutta toisaalta, että ”tutkinnassa ei ole saatu näyttöä siitä, että kantelijan kiinniottama poika olisi syyllistynyt minkään asteiseen pahoinpitelyyn”. Jutun tutkintailmoitukseen on merkitty muun muassa seuraavaa.

Asianomistaja ilmoittanut epäilyksi tekijäksi X-nimisen pojan. Tämän nimistä henkilöä ei Suomessa väestötietojärjestelmän mukaan.

Poliisin tietojärjestelmän mukaan paikalla 23.1.2016 käynyt poliisipartio on ottanut kyytiinsä paikalta Y-nimisen nuoren. Tuolloin [kantelijan nimi] on ilmoittanut poliisipartiolle, ettei hänellä ole mitään vaatimuksia asiassa.

Kuulustelussaan [kantelijan nimi] on kuitenkin tuonut esille, että hänen kiinniottamansa poika on lyönyt häntä päähän kaksi kertaa sekä muualle kehoon useasti samassa tilanteessa. [Kantelijan nimi] vaatii kuulustelun yhteydessä rangaistusta häneen kohdistuneesta pahoinpitelyrikoksesta. [Kantelijan nimi] ei ole tuonut esiin, että hänelle olisi tilanteessa syntynyt minkäänlaisia vammoja.

Tutkinnassa ei ole saatu näyttöä siitä, että [kantelijan nimi] kiinniottama poika olisi syyllistynyt minkään asteiseen pahoinpitelyyn.

Jutun tutkinta keskeytetään. // [A:n nimi] 22.1.2018

Kantelija arvostelee poliisin toimintaa tämän asian esitutkinnassa.

3.2 Kannanotot

3.2.1 Esitutinnan kesto

Asiassa on kirjattu rikosilmoitus 2.8.2016 lievistä pahoinpitelystä, joka on epäilty tehdyksi 23.1.2016. Esitutkinta on ensin keskeytetty 22.1.2018 (päivää ennen syyteoikeuden vanhentumista) ja sitten 15.2.2018 tehty päätös olla saattamatta asiaa syyteharkintaan syyteoikeuden vanhentumisen vuoksi. Molemmat päätökset on tehnyt rikosylikonstaapeli A.

Esitutkintalain 3 luvun 11 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä ja alle 18-vuotiaan ollessa epäiltynä rikoksesta esitutkinta on toimitettava kiireellisesti. Esitutkintatoimenpiteet voidaan olosuhteiden sitä edellyttäessä asettaa tärkeysjärjestykseen.

Esitutkinta on yleensä tuloksekkainta silloin, kun se voidaan toimittaa mahdollisimman pian rikoksen tapahduttua. Esitutinnan joutuisuudella on luonnollisesti suuri merkitys rikoksen uhrin kannalta. Esitutinnan toimittaminen ilman aiheetonta viivytystä on tärkeää myös syylliseksi epäillyn kannalta, jotta hän ei joudu olemaan kauempaa kuin välttämätöntä rikoksesta epäillyn asemassa. Ylipäätään asianmukainen esitutkinta ja sen viivytyksetön toimittaminen on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Esitutinnan hyväksyttävä kesto riippuu kussakin yksittäistapauksessa tutkittavana olevan asian erityispiirteistä kuten sen laadusta ja laajuudesta. Luonnollisesti myös käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat esitutinnan keston. Joka tapauksessa esitutinnan toimittamiseen käytetty aika ei saa johtaa siihen, että tutkittavana oleva rikos pääsee vanhentumaan. Esitutkintaviranomaisen onkin heti rikosilmoituksen kirjaamisen jälkeen selvitetävä rikoksen vanhentumisaika ja otettava se huomioon esitutkintatoimenpiteiden kiireellisyyttä harkittaessa.

Tässä tapauksessa epäilty rikos oli laadultaan hyvin tavanomainen. Asianomistaja on kuultu heti, kun asiasta oli tehty ilmoitus, ja esitutinnan loppuunsaattaminen olisi mitä ilmeisimmin vaatinut enää vain epäillyn kuulustelun. Rikoksesta epäillyn henkilöllisyyden olisi havainnut asiaan pintapuolisestikin tutustumalla. Asiassa ei kuitenkaan ole asianomistajan kuulustelun jälkeen ilmeisestikään tehty mitään esitutkintatoimenpiteitä – ainakaan mitään selvitystä niistä ei

ole esitetty. Ilmoitus oli kirjattu noin 1½ vuotta ennen syyteoikeuden vanhentumista, joten aikaa esitutkinnan loppuunsaattamiseen olisi ollut runsaasti. Asiassa ei ole esitetty mitään hyväksyttäviä perusteita sille, ettei esitutkintaa ole saatu toimitettua ennen syyteoikeuden vanhentumista.

Asiaan perehtymällä olisi myös ollut helppo havaita, että asianomistajan mukaan häntä lyönyt henkilö oli 16-vuotias. Lain mukaan esitutkinta olisi siis tullut toimittaa kiireellisesti.

Erityisesti totean, että rikosylikonstaapeli A:n ja poliisilaitoksen esittämä näkemys siitä, että esitutkinta olisi tullut heti lopettaa rangaistusvaatimuksen puuttumisen/peruuttamisen vuoksi, ei ole oikeudellisesti perusteltavissa. Käytettävissä olevan selvityksen mukaan kantelija on ensi kertaa ottanut kantaa mahdolliseen rangaistusvaatimukseen pahoinpitelyn johdosta, kun häntä 2.8.2016 kuulusteltiin. Se, että 23.1.2016 tehtävailmoitukseen on merkitty, että "[kantelijan nimi] ei ollut vaatimuksia", on selvästi liittynyt vain epäiltyyn varkausrikokseen. Tehtävailmoituksessa ei ole mainittu mitään tuolloin mahdollisesti sattuneesta pahoinpitelystä.

Rikosylikonstaapeli A:n mukaan hän on tullut asian tutkinnanjohtajaksi vasta, kun syyteoikeus oli jo vanhentunut. Totean, että hän on kylläkin keskeyttänyt asian esitutkinnan päivää ennen vanhentumista. Joka tapauksessa hän ei käytettävissä olevan selvityksen perusteella ole vastuussa asian syyteoikeuden vanhentumisesta. Saadut lausunnotkin huomioon ottaen en pidä tarpeellisena enemmälti selvittää asian tutkinnanjohtajajärjestelyjä ennen A:ta, vaan totean seuraavaa.

Kyseinen esitutkinta on laiminlyöty toimittaa lain edellyttämällä tavalla kiireellisesti. Esitutkinta on viipynyt niin, että epäillyn rikoksen syyteoikeus on saatu selvitys huomioon ottaen pelkästään poliisista johtuvista syistä vanhentunut. Esitutkinnan toimittamiselle kohtuudella asetettavia vaatimuksia ei ole osoitettu noudatetun. Tämän vuoksi annan eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n nojalla Lounais-Suomen poliisilaitokselle huomautuksen vastaisen varalle.

Kantelijan mahdollisuus saada korvausta

Oikeusasiamies ei voi määrätä vahingonkorvauksista tai hyvityksestä.

Valtion vahingonkorvaustoiminnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan tuota lakia sovelletaan valtioon kohdistuvan vahingonkorvausvaatimuksen käsittelyyn, jos vaatimus perustuu valtion viranomaisen virheeseen tai laiminlyöntiin taikka toimintaan, josta valtio vastaa tahallisuudesta tai huolimattomuudesta riippumatta. Kyseisessä pykälässä on erikseen tarkemmin määritelty tilanteet, joihin tuota lakia ei sovelleta. Kuitenkin esimerkiksi esitutkinnan viipymiseen perustuvasta hyvityksestä päättäminen kuuluu Valtiokonttorin toimivaltaan. Sen sijaan poliisi itse on toimivaltainen käsittelemään korvausvaatimuksen, joka koskee poliisin toiminnasta aiheutunutta esine- tai varallisuusvahinkoa.

Pidän tarkoituksenmukaisena ohjata kantelijan kääntymään Valtiokonttorin puoleen, mikäli hän haluaa vaatia rahallista hyvitystä esitutkinnan viipymisestä. Valtiokonttorin verkkosivuilta (www.valtiokonttori.fi) on ohjeet korvauksen hakemisesta mukaan lukien lomake, jota voidaan käyttää korvausta haettaessa. Korostan kuitenkin sitä, etten voi ennakoita mahdollisen korvausvaatimuksen menestymisen mahdollisuutta.

3.2.2 Esitutkintapäätökset ja niiden perustelut

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan toimittamatta jättämisestä, lopettamisesta 3 luvun 9 §:n 1 momentin tai 10 §:n nojalla sekä päättämisestä saattamatta asiaa

syyttäjän harkittavaksi on tehtävä kirjallinen päätös. Sama koskee muuta vastaavaa esitutkintapäätöstä, joka voi vaikuttaa asianosaisen oikeuksiin, etuihin tai velvollisuuksiin.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätöksestä on ilmentävä:

- 1) päätöksen tehnyt viranomaisen ja päätöksen tekemisen ajankohta;
- 2) asianosaiset;
- 3) asia;
- 4) päätöksen perustelut ja sovelletut säännökset;
- 5) päätöksen sisältö; ja
- 6) lisätietoja antavan esitutkintavirkamiehen yhteystiedot.

Totean ensinnäkin rikosylikonstaapeli A:n 22.1.2018 tekemästä esitutkinnan keskeyttämispäätöksestä, että sillä ei ole asian lopputuloksen kannalta ollut merkitystä, koska se on tehty vain päivää ennen syyteoikeuden vanhentumista. Tämän vuoksi totean vain, että esitutkintalain 3 luvun 13 §:n mukaan esitutkinta saadaan sen aloittamisen jälkeen tutkinnanjohtajan päätöksellä keskeyttää, jos rikoksesta ei epäillä ketään ja jos asiaan vaikuttavaa selvitystä ei ole saatavissa. Kumpikaan näistä edellytyksistä ei tässä tapauksessa ollut täyttynyt. Rikoksesta epäillyn nimen olisi havainnut asiaan pintapuolisestikin tutustumalla ja asiassa olisi ollut saatavissa lisäselvitystä häntä kuulemalla.

A:n toinen päätös, jonka hän on tehnyt 15.2.2018 syyteoikeuden vanhentumisen perusteella, on lopputulokseltaan sinänsä oikea. Asiassa ei ole ollut syytä epäillä vakavampaa rikosta kuin lievä pahoinpitely ja sen syyteoikeus vanhentuu kahdessa vuodessa epäillyn rikoksen tekopäivästä, joka tässä tapauksessa oli 23.1.2016.

Tässä A:n päätöksessä on kuitenkin myös todettu, että ”tutkinnassa ei ole saatu näyttöä siitä, että kantelijan kiinniottama poika olisi syyllistynyt minkään asteiseen pahoinpitelyyn”. Tämä perustelu ei ole sinänsä ollut tarpeen, kun kyse on ollut syyteoikeuden vanhentumisesta. Se ei myöskään ole ollut asiallisesti oikea. Asiassa on nimittäin kiistatta ollut näyttöä pahoinpitelystä, kun asianomistaja on useista lyönneistä kertonut, eikä ketään muuta ole asiassa kuultu.

A:n päätöksestä ei myöskään ilmene, mihin säännökseen se on perustunut; ilmeisesti on sovellettu esitutkintalain 10 luvun 2 §:ää.

Kiinnitän rikosylikonstaapeli A:n huomiota huolelliseen asiaan tutustumiseen ja esitutkintapäätösten asianmukaiseen perustelemiseen.

4 TOIMENPITEET

Annan eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n nojalla Lounais-Suomen poliisilaitokselle huomautuksen vastaisen varalle kohdassa 3.2.1 toteamastani esitutkintalain vastaisesta menettelystä.

Lisäksi kiinnitän kohdassa 3.2.2 esittämäni perusteella rikosylikonstaapeli A:n huomiota huolelliseen asiaan tutustumiseen ja esitutkintapäätösten asianmukaiseen perustelemiseen.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Lounais-Suomen poliisilaitokselle ja rikosylikonstaapeli A:lle.

Kantelijalla on kohdassa 3.2.1 todetusti mahdollisuus kääntyä Valtiokonttorin puoleen, jos hän haluaa vaatia rahallista hyvitystä esitutkinnan lainvastaisesta viipymisestä.